

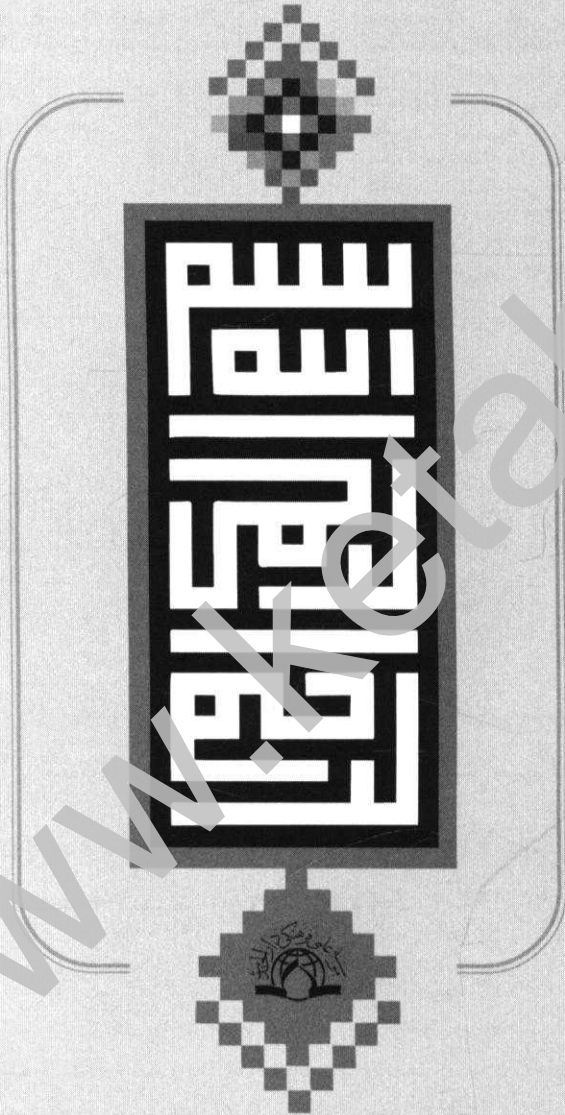
4985

۵۰۰

۲

۲۳۸

دارالموسسه

موضوع: Modifications -- hadith

موضوع: حدیث -- علم الدرایه

موضوع: Hadith -- Ilm al-Dirayah

موضوع: محدثان

موضوع: Hadith -- Authorities

شناسه افزوده: شهیدی، روح الله. ۱۳۶۱ -

شناسه افزوده: طباطبایی، سید محمدکاظم. ۱۳۴۴ -

شناسه افزوده: بهرامی خشنودی، مرتضی. ۱۳۵۲ - ویراستار

شناسه افزوده: دانشگاه قرآن و حدیث. مرکز آموزش الکترونیکی

شناسه افزوده: موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث. سازمان چاپ و نشر

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ق ۳ / ۱۱۴ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۲۶۴

شماره کتاب شناسی ملی: ۵۰۴۷۰۵۳

سرشناسه: رحمان ستایش، محمدکاظم. ۱۳۴۴.

عنوان ونام پدیدآور: قواعد توثیق روایان / محمدکاظم رحمان ستایش. روح الله شهیدی.

ارزیاب سید محمدکاظم طباطبایی، ویراستار مرتضی بهرامی خشنودی (برای) وزارت علوم.

تحقیقات و فناوری دانشگاه قرآن و حدیث، مرکز آموزش الکترونیکی.

مشخصات نشر: قم: موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث. سازمان چاپ و نشر. ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۲۳۸ ص.

فروست: درس نوشتار ۱۸.

شابک: 3 - 985 - 493 - 964 - 978 ISBN

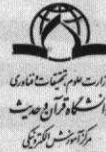
سعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتاب ۱۰۰ ص: ۲۳۱.

موضوع: حدیث -- علم الرجال

موضوع: Hadith -- Ilm al-Rijal

موضوع: حدیث -- جرح و تعدیل

قواعد توثیق روایان

محمدکاظم رحمان ستایش - روح الله شهیدی

ارزیاب: سید محمدکاظم طباطبایی	ویراستار: مرتضی بهرامی خشنودی
صفحه آرا: مهدی خوش رفتار ۱۰۱	طراح جلد: حسن فرزانهگان

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث • چاپ: دو/ ۱۳۹۸ • چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۵۰۰ • قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان • شابک: ۳-۹۸۵-۴۹۳-۹۶۴-۹۷۸

محل پخش

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵ تلفن: ۰۲۵ ۳۷۷۴۰۵۲۳

فاکس: ۰۲۵ ۳۷۷۴۰۵۷۱ / ص. پ ۴۴۶۸ / ۳۷۱۸۵

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک ۲۹ تلفن: ۰۲۵ ۳۷۷۴۰۵۱۰

شهری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) صحن کاشانی تلفن: ۵۵۹۵۲۸۶۲

<http://darolhadith.ir>

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

۱۴۰۱۴۸۵۰۰۲۰۲۹

درس
نوشتار
۱۸

مستون آموزشی مرکز آموزش کلتور و فکری

قواعد پیشینه و بیان

محمد کاظم رحمان ستائیس
روح الله شهیدی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه آیت الله العظمی بروجردی
مرکز آموزش کلتور و فکری

سخن‌متنا»

«متنا» عنوان مجموعه «متون تدوینی نشر مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث» است. این متون از آغاز تأسیس مرکز - سال ۱۳۸۳ - تاکنون به عنوان منابع درسی دانشجویان در مقاطع کارشناسی و ارشد همواره ۱۶، پس شده است. بخشی از متون آموزشی مرکز، توسط ناشران دانشگاهی، مانند سمت، منتشر شده است، از سال ۱۳۹۵ مرکز تصمیم گرفته تا مجموعه منابع «سخن‌متنا» را به دو صورت ذیل آماده و منتشر نماید:

••• درس نوشتار •••

این اصلح به مناسبت اصلاح می‌شود که استاد افزون بر تدریس، مطالب دروس را قلمی نیز کرده است.

••• درس گستر •••

این عنوان به بخشی از جزوات آموزشی مرکز طلاق می‌شود که به جهت فقدان متن مکتوب یا منبع مقبول در آن آماده درسی، همان گفتار استاد در تولید بسته‌های درسی چندرسانه‌ای، پیاده و پس اززنویسی و تغییرات ویرایشی، برای تسهیل در مطالعات و آزمون، به صورت مکتوب منتشر می‌شود. امید است صاحبان این آثار فرصت مناسبی تا این درس‌گزارها را به کتاب‌های منقح تبدیل نمایند.

شایان ذکر است که با توجه به فقر منابع در موضوعات کتاب‌ها و نگاه‌های نو صاحبان آثار، بسیاری از این جزوات در مرکز معتبر دانشگاهی و حوزوی در حال تدریس است.

از خوانندگان گرامی به جهت برخی کاستی‌های احتمالی در ویرایش و با استنادها، که از ناحیه مرکز - و نه صاحبان آثار - رخ داده، صمیمانه عذرخواهیم.

فهرست مطالب

مقدمه ۱۵

درس اول: راه‌های اثبات توثیق خاص (۱)

۲۰	مفهوم توثیق خاص و راه‌توثیق عام
۲۳	قواعد توثیق خاص
۲۳	راه‌های اثبات توثیق خاص
۲۴	الف - توثیق معصوم <small>علیه السلام</small>
۲۴	۱. احراز وجدانی
۲۴	۲. احراز به واسطه روایت
۲۵	ضوابط استناد به توثیق معصوم

درس دوم: راه‌های اثبات توثیق خاص (۲)

۲۸	راه‌های اثبات توثیق خاص
۲۸	ب - توثیق عالم رجالی متقدم
۲۹	دلیل اعتبار آرای رجالیان
۲۹	مبنای نخست: شهادت
۲۹	بررسی و نقد مبنای نخست
۳۰	مبنای دوم: خبر واحد
۳۱	بررسی و نقد مبنای دوم
۳۲	مبنای سوم: خبر ویت
۳۲	بررسی و نقد مبنای سوم
۳۲	مبنای چهارم: انسداد صغیر
۳۴	بررسی و نقد مبنای چهارم
۳۴	مبنای پنجم: وثوق و اطمینان

درس سوم: راه‌های اثبات توثیق خاص (۳)

۳۷	راه‌های اثبات توثیق خاص
۳۷	ج - توثیق عالم رجالی متأخر
۳۸	دلیل اول
۳۹	نقد دلیل اول
۴۰	دلیل دوم
۴۲	نقد دلیل دوم
۴۴	د - اجماع بر توثیق
۴۴	بیان اول
۴۵	بیان دوم
۴۵	ه - استفاده از مجموع فراین
۴۶	طبقات
۴۷	اسانید
۴۷	مَشِیخه
۴۹	اجازات
۴۹	احادیث
۵۱	سیره و تاریخ
۵۱	انساب

درس چهارم: توثیق راویان کتاب‌ها (۱)

۵۴	نکات مقدماتی
۵۴	نکته اول
۵۵	نکته دوم
۵۵	نکته سوم
۵۶	گونه‌های توثیقات عام
۵۶	۱. توثیق راویان کتاب‌ها
۵۶	۲. توثیق مشایخ راویان
۵۶	۳. توثیق بر اساس مبانی خاص
۵۶	۴. توثیق خاندان‌های راویان
۵۶	فصل اول: توثیق راویان کتاب‌ها

- نظریه نخست: توثیق راویان تفسیر علی بن ابراهیم قمی ۵۷
- الف - آشنایی با نگارنده و نگاهش ۵۷
- ب - شرح نظریه و مستند آن ۵۸
- ج - بررسی و ارزیابی نظریه ۵۹
۱. دلالت و گستره شمول مستند توثیق ۵۹
۲. بررسی انتساب کتاب به علی بن ابراهیم ۵۹

درس پنجم: توثیق راویان کتابها (۲)

- نظریه دوم: توثیق راویان کتاب «کامل الزیارات» ابن قولویه ۶۶
- الف - آشنایی با نگارنده و نگاهش ۶۶
- ب - شرح نظریه و مستند آن ۶۷
- ج - بررسی و ارزیابی نظریه ۶۸
- نظریه سوم: توثیق راویان کتاب «المرآة» مشهدی ۷۱
- الف - آشنایی با نگارنده و نگاهش ۷۱
- ب - شرح نظریه و مستند آن ۷۲
- ج - بررسی و ارزیابی نظریه ۷۲
۱. دلالت و گستره شمول مستند توثیق ۷۲
۲. اعتبار مستند توثیق ۷۳
- بررسی و نقد دلایل عدم اعتبار مستند توثیق ۷۳
- دلیل نخست: ناشناخته بودن هویت شخصی و حال رجال نویسنده کتاب ۷۳
- نقد دلیل نخست ۷۳
- دلیل دوم: معتبر نبودن توثیق نویسنده کتاب به دلیل متأخر بودن ۷۴
- نقد دلیل دوم ۷۵
۳. بررسی انتساب کتاب به ابن مشهدی ۷۵
- نظریه چهارم: توثیق راویان کتاب «بشارة المصطفى لشيعة المرتضى» طبری ۷۶
- الف - آشنایی با نگارنده و نگاهش ۷۶
- ب - شرح نظریه و مستند آن ۷۷
- ج - بررسی و ارزیابی نظریه ۷۷
۱. دلالت و گستره شمول مستند توثیق ۷۷
۲. اعتبار مستند توثیق ۷۸
- بررسی و نقد دلیل عدم اعتبار مستند توثیق ۷۹

درس ششم: توثیق مشایخ راویان (۱)

۸۲	مروری بر مباحث پیشین
۸۲	فصل دوم: توثیق مشایخ راویان
۸۳	نظریه نخست: توثیق مشایخ نجاشی
۸۳	الف - شرح نظریه و مستند آن
۸۶	ب - بررسی و ارزیابی نظریه
۸۷	یک اشکال و پاسخ آن
۸۷	نظریه دوم: توثیق مشایخ «اصحاب اجماع»
۸۸	الف - شرح نظریه و مستند آن
۸۹	بررسی واژه‌های کلیدی مستند توثیق
۸۹	۱. فقها
۹۰	۲. اصحاب
۹۰	۳. اجماع
۹۱	۴. عصابه
۹۱	۵. تصدیق
۹۲	۶. تصحیح

درس هفتم: توثیق مشایخ راویان (۲)

۹۵	نظریه دوم: توثیق مشایخ اصحاب اجماع
۹۵	الف - شرح نظریه و مستند آن
۹۵	بررسی واژه‌های کلیدی مستند توثیق
۹۵	۷. «ما یصح»
۹۶	ب) بررسی و ارزیابی
۹۶	۱. دلالت مستند توثیق
۹۷	۱ - ۱. صحّت مرویات اصحاب اجماع
۹۸	۲ - ۱. صحیح الحدیث بودن اصحاب اجماع
۹۸	۳ - ۱. وثاقت خود اصحاب اجماع
۹۹	یک اشکال و پاسخ آن
۹۹	۴ - ۱. وثاقت اصحاب اجماع و مشایخ آن‌ها
۱۰۰	نوع توثیق بر اساس هر یک از دیدگاه‌های چهارگانه

- ۱۰۰..... جمع‌بندی دیدگاه‌ها.....
- ۱۰۱..... ۲. اعتبار مستند توثیق.....

درس هشتم: توثیق مشایخِ راویان (۳)

- ۱۰۵..... نظریهٔ سوم: توثیق مشایخ ثقات سه‌گانه.....
- ۱۰۵..... الف - شرح نظریه و مستند آن.....
- ۱۰۷..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه.....
- ۱۰۸..... بررسی و نقد اشکال‌های نظریه.....
- ۱۰۸..... اشکال نخست.....
- ۱۰۹..... نقد اشکال نخست.....
- ۱۱۰..... اشکال دوم.....
- ۱۱۱..... نقد اشکال دوم.....
- ۱۱۱..... اشکال سوم.....
- ۱۱۱..... نقد اشکال سوم.....
- ۱۱۲..... اشکال چهارم.....
- ۱۱۳..... نقد اشکال چهارم.....
- ۱۱۶..... پیوست.....
- ۱۱۶..... بررسی مصداق پژوهانهٔ اشکال چهارم (نقل ثقات سه‌گانه از ضعف).....
- ۱۱۷..... پاسخ نخست: بسیاری از این موارد نقض، در شمار اساتید ثقات سه‌گانه نیستند.....
- ۱۱۹..... پاسخ دوم: تضعیف برخی از اساتید ثقات سه‌گانه، به لحاظ حساب است.....
- ۱۱۹..... پاسخ سوم: برخی از مثالهای نقض‌ها، در واقع، خطایی برخاسته از اشتراک اسمی است.....
- ۱۲۰..... پاسخ چهارم: ضعف برخی از موارد نقض، یا ثابت نیست و یا دچار معارض است.....

درس نهم: توثیق مشایخِ راویان (۴)

- ۱۲۲..... نظریهٔ چهارم: توثیق مشایخ جعفر بن بشیر.....
- ۱۲۲..... الف - شرح نظریه و مستند آن.....
- ۱۲۳..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه.....
- ۱۲۳..... نظریهٔ پنجم: توثیق مشایخ محمد بن اسماعیل بن میمون زعفرانی.....
- ۱۲۳..... الف - شرح نظریه و مستند آن.....
- ۱۲۳..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه.....

- ۱۲۴..... نظریه ششم: توثیق مشایخ علی بن حسن طاطری
- ۱۲۴..... الف - شرح نظریه و مستند آن
- ۱۲۴..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه
- ۱۲۵..... نظریه هفتم: توثیق مشایخ احمد بن محمد بن عیسی اشعری
- ۱۲۵..... الف - شرح نظریه و مستند آن
- ۱۲۶..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه
- ۱۲۷..... نظریه هشتم: توثیق مشایخ خاندان ابن فضال
- ۱۲۷..... الف - شرح نظریه و مستند آن
- ۱۲۷..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه
- ۱۲۸..... نظریه نهم: وثاقت مشایخ راویان جلیل القدر
- ۱۲۸..... الف - شرح نظریه و مستند آن
- ۱۲۹..... ب - بررسی و ارزیابی نظریه

درس دهم: توثیق بر اساس مبانی خاص (۱)

- ۱۳۳..... فصل سوم: توثیق بر اساس مبانی خاص
- ۱۳۴..... نظریه نخست: توثیق وکیلان ائمه
- ۱۳۴..... الف - بازشناسی واژه‌های در پیوند با مفهوم وکالت ائمه
- ۱۳۵..... ۱. وکیل
- ۱۳۶..... ۲. سفیر
- ۱۳۷..... ۳. باب
- ۱۳۸..... ۴. قییم
- ۱۳۹..... ۵. نایب
- ۱۳۹..... ب - شرح نظریه و مستند آن
- ۱۳۹..... ۱. دلیل نقلی (روایی)
- ۱۴۰..... ۲. دلیل عقلی
- ۱۴۱..... ج - بررسی و ارزیابی نظریه
- ۱۴۱..... بررسی و نقد اشکال‌های نظریه
- ۱۴۱..... ۱. اشکال‌های دلیل نقلی
- ۱۴۱..... نقد اشکال‌های دلیل نقلی
- ۱۴۱..... ۲. اشکال‌های دلیل عقلی
- ۱۴۲..... نقد اشکال‌های دلیل عقلی

درس یازدهم: توثیق بر اساس مبانی خاص (۲)

۱۴۶	نظریهٔ دوم: توثیق مشایخ اجازه.....
۱۴۶	الف - بازشناسی مفهوم «شیخ اجازه».....
۱۴۷	ب - شرح نظریه و مستند توثیق.....
۱۴۹	ج - بررسی و ارزیابی.....
۱۴۹	دیدگاه نخست: توثیق مشایخ اجازه.....
۱۵۰	دیدگاه دوم: توثیق مشایخ اجازه.....
۱۵۱	دیدگاه سوم: توثیق برخی از مشایخ اجازه.....
۱۵۳	دیدگاه چهارم: بی‌نیازی مشایخ اجازه از توثیق.....

درس دوازدهم: توثیق بر اساس مبانی خاص (۳)

۱۵۷	نظریهٔ سوم: توثیق راویان کثیر الروایه.....
۱۵۷	الف - شرح نظریه و مستند آن.....
۱۵۷	دلیل نخست: احادیث نشان‌دهنده جایگاه راویان کثیر الروایه.....
۱۵۹	دلیل دوم: کثرت روایت به همراه عدم طعن و تضعیف نشانهٔ حسن ظاهر و در نتیجه، عدالت راوی.....
۱۵۹	دلیل سوم: بررسی شرح حال راویان کثیر الروایه.....
۱۶۰	ب - بررسی و ارزیابی نظریه.....
۱۶۰	بررسی و ارزیابی دلیل نخست.....
۱۶۱	بررسی و ارزیابی دلیل دوم.....
۱۶۱	بررسی و ارزیابی دلیل سوم.....
۱۶۳	نظریهٔ چهارم: توثیق صاحبان اصل و کتاب.....
۱۶۳	الف - شرح نظریه و مستند آن.....
۱۶۵	ب - بررسی و ارزیابی نظریه.....
۱۶۷	پیوست.....

درس سیزدهم: توثیق بر اساس مبانی خاص (۴)

۱۷۰	نظریهٔ پنجم: توثیق مصاحبان معصوم.....
۱۷۰	الف - شرح نظریه و مستند آن.....

- ب - بررسی و ارزیابی ۱۷۱
- دیدگاه نخست: وثاقت مصاحبان معصوم ۱۷۱
- دیدگاه دوم: ممدوح بودن مصاحبان معصوم ۱۷۱
- دیدگاه سوم: عدم وثاقت و مدح مصاحبان معصوم ۱۷۲
- نظریه ششم: توثیق اصحاب امام صادق در رجال شیخ طوسی ۱۷۳
- الف - شرح نظریه و مستند آن ۱۷۳
- ب - بررسی و ارزیابی نظریه ۱۷۶
- شواهدی بر تطبیق نداشتن کلام شیخ مفید بر راویان موجود در رجال ابن عقده ۱۷۹
- شاهد نخست ۱۷۹
- شاهد دوم ۱۸۰

درس چهاردهم: توثیق بر اساس مبانی خاص (۵)

- نظریه هفتم: توثیق راویان واقع در سند محکوم به صحت ۱۸۲
- الف - شرح نظریه و مستند آن ۱۸۲
- ب - بررسی و ارزیابی نظریه ۱۸۵
- ب - یک . دلالت مستند توثیق ۱۸۶
- ۱ . چستی مستثنا و دلیل استثنا ۱۸۶
- ۲ . دلالت استثنا بر وثاقت مستثنا منه ۱۸۸
- دلایل آیت الله خویی در ردّ این دلالت ۱۹۰
- دیدگاه برگزیده ۱۹۱
- ۳ . انحصار یا عمومیت استثنا ۱۹۱
- ب - دو . گستره شمول مستند توثیق ۱۹۲

درس پانزدهم: توثیق بر اساس مبانی خاص (۶)

- نظریه هشتم: مدح راویان واقع در مشیخه شیخ صدوق ۱۹۵
- الف - شرح نظریه و مستند آن ۱۹۶
- ب - بررسی و ارزیابی نظریه ۱۹۷
- نظریه نهم: توثیق راویانی که مورد ترحّم یا ترصّی قرار گرفته‌اند ۱۹۹
- الف - شرح نظریه و مستند آن ۱۹۹
- ب - بررسی و ارزیابی نظریه ۲۰۰

درس شانزدهم: توثیق خاندان‌ها

- فصل چهارم: توثیق خاندان‌ها ۲۰۵

۲۰۶	نظریه نخست: توثیق خاندان ابو شعبه حلبی
۲۰۶	الف - شرح نظریه و مستند آن
۲۰۸	ب - بررسی و ارزیابی نظریه
۲۰۹	نظریه دوم: توثیق خاندان روآسی (ابو ساره)
۲۰۹	الف - شرح نظریه و مستند آن
۲۱۰	ب - بررسی و ارزیابی نظریه
۲۱۱	نظریه سوم: توثیق خاندان ابو جهم
۲۱۱	الف - شرح نظریه و مستند آن
۲۱۲	ب - بررسی و ارزیابی نظریه
۲۱۲	نظریه چهارم: توثیق خاندان نعیم آزدی
۲۱۲	الف - شرح نظریه و مستند آن
۲۱۳	ب - بررسی و ارزیابی نظریه

فهرست‌ها

۲۱۵	فهرست آیات
۲۱۶	فهرست معصومان
۲۱۷	فهرست اشخاص
۲۲۶	فهرست کتاب‌های متن
۲۲۸	فهرست شهرها و اماکن
۲۲۹	فهرست گروه‌ها و خاندان
۲۳۱	فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

پس از زمانهٔ صدور سخن و رفتار معصومان، حدیث انتقال و بازگویی سنت ایشان را بر عهده داشته است. به هر روزگار، راویان و ناقلان شیعی با امانت داری و راستگویی، می‌کوشیدند تا احادیث را به نسلهای پسین برسانند و فداکاریها، مجاهدتها و جانفشانیهای ایشان در دوران خفقان و ستم بر شیعیه و مکتب اهل بیت، میراث حدیثی گرانبهایی را از هزار توی تاریخ به دست ما رسانده است. اما با وجود اهتمام فراوان امت اسلامی به میراث حدیثی، گاه راویانی نا اهل، مغرض و به عمد یا کم حاشیه و اشتباه کار و از سر سهو، دامن این میراث را بیالودند و زلال چشمه سار شریعت را به منقولات خویش کدر و تیره گردانیدند.

نا گفته خود پیداست که وجود اندک راویانی از این دست، اعتبار و حجیت حدیث را خدشه دار نخواهد ساخت، با این وجود در درازنای تاریخ، عالمان و محدثان کوشیده‌اند با بهره‌گیری از رهنمودهای اهل بیت، قواعدی برای شناخت راویان حدیث بنیان نهند تا راه دریافت آموزه‌های دین را از وجود رهنمان پاک سازند.

در نگاهی کلی، هندسهٔ کوششهای دانشیان را اینگونه می‌توان به نمود که دانش اصول فقه را به روشن داشت حجیت کلی اخبار گماردند، دانش رجال را برای بیان مصادیق و صغریات رجال و بیان حال راویان پی افکندند و با بهره‌جویی از این دو اعتبار صدوری اخبار را به گونه‌ای کامل، اثبات و احراز کردند. افزون بر این در مرحله‌ای دیگر به فهم متون احادیث نیز پرداختند و گاه برآیند آن را در پالایش حدیث و واکاوی اعتبار صدوری آن، به کار بستند.

به هر روی، علم رجال همچون بسیاری از دیگر علوم اسلامی، در نخستین سده‌های

ظهور یافته، در گذر زمان به رشد و کمال رسیده و یافته‌ها و داده‌های فراوان فراهم آورده است. روزگاری، این دانش به گونه‌ای روشمند و منسجم تدریس نمی‌شد و بسیاری از قواعد آن، در آغاز یا انجام نگاهشسته‌های رجالی پراکنده بود. ولی بحمد الله اکنون، آموزش و فراگیری این دانش در جوامع دانشگاهی و حوزوی و در قالب واحدهای درسی رسمی پی‌جویی می‌شود.

با این وجود، روند آموزش علم رجال، از نبود برنامه درسی بسامان و متون متناسب رنج می‌برد، از همین روی شش ماده درسی در حوزه آشنایی با دانش رجال و قواعد آن طراحی گردید که به ترتیب آموزشی به شرح زیر است:

۱. آشنایی با علم رجال (کلیات، مفاهیم، کارکردها)

۲. آشنایی با کتب رجالی

۳. جرح و تعدیل یا توثیق و تضعیف

۴. قواعد توثیق راویان یا توثیقات عام و خاص

۵. سند شناسی

۶. آشنایی با منابع رجالی اهل سنت

سرفصلهای هر یک از این دروس در دوره‌های گونه‌گون تدریس و باز خوردهای آن نگریسته شد و سپس بر اساس آن متون نهایی هر یک از دروس پیشین، نگاشته شد.

کتاب پیش روی، با هدف آموزش چهارمین ماده درسی فله‌ای شده است. هر چند این نگاهشسته، به شکل مستقل، کارایی خاص خود را دارد، اما در ساختار کلی علم رجال حلقه ای واسط میان دیگر مباحث است. به همین دلیل، انگاره بسندگی آن در آشنایی با علم رجال، نا صواب است.

این کتاب، در پی روشن داشت قواعد کلی توثیق، چه توثیقات خاص و چه توثیقات عام است و می‌کوشد تا به شکلی آموزشی، دیدگاههای مختلف در این زمینه را ارائه کند.

با این حال پژوهش گسترده تر در باره هر یک از این قواعد، بایسته و شایسته است. نویسندگان، مدرسان، اساتید، دانشجویان و طلاب محترمی که با این کتاب آشنا می‌شوند،

همه باید تحقیق بیشتر و گسترده تر در این موضوعات را حقّ و وظیفه خود بدانند و هیچ گاه درون مایه کتاب را حرف نهایی در این موضوع تلقی نکنند.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم که از همه عزیزانی که در به ثمر رسیدن این کتاب مرا یاری کردند، یاد کرده و تشکر و قدر دانی نمایم. نخست از جناب آقای دکتر روح الله شهیدی که این کتاب محصول نگارش ایشان است و دست نوشته‌های اینجانب به همت ایشان به این شکل در آمد و سپس از حجت الاسلام سید محمد کاظم طباطبایی که مطالب کتاب را ارزیابی کردند.

این کتاب نخستین گام آموزشی در مسیر نگارش کتابی درسی در این موضوع است. امید است که اساتید و دانش پژوهان با ارایه نظرات و پیشنهادات خود در تقویت و پر بار کردن آن، ما را یاری کنند.

محمد کاظم رحمان ستایش